

Läkarstudent för precis 100 år sedan

Slagfält och krigsfängeläger blev hans mottagningsrum

För precis 100 år sedan var Konstantin Vassiliev Krivorotov mitt uppe i sina läkarstudier i Moskva.

Hans läkarbana blev under många år minst sagt dramatisk och omtumlande. Den dominerades länge av krigets fador och av vedermödorna i olika krigsfängeläger och den speglar därmed en del av 1900-talets historia. Lägren och slagfälten blev hans mottagningsrum.

Konstantin Krivorotov, som var äldst av sju syskon, växte upp i en mindre rysk stad. Pappan arbetade på brödbörser medan mamman var hemma med barnen. Fadern dog i tbc när Konstantin var 15 år.

För att kunna försörja familjen började mamman sy mjölsäckar. Hon hyrde också ut rum. Hon ville att barnen skulle få bra utbildningar och lånade därför pengar så Konstantin kunde bege sig till Moskva och läsa medicin.

Den första tiden där bestod kosten enbart av bröd och te, morgon och kväll. Riktig lunch blev det bara på söndagarna. Senare fick han stipendier som han drygade ut genom att parallellt med studierna undervisa unga skolelever.

Blodiga strider

Vid 24 års ålder tog han sin examen och blev sedan underläkare i Brjansk.

Knappt ett år efter examen kallades han in i det militära och blev efter en tid skickad längst bort i östra Ryssland. Där hade kriget mot japanerna brutit ut (1904 – 1905). Det gällde herraväldet över Korea och Manchuriet.

Striderna ägde rum bland annat vid Port Arthur. I början fanns Konstantin Krivorotov med ute i stridslinjen och tog hand om sårade, ett arbete som »skedde under mycket hårda villkor».

Efter blodiga strider både till havs och på land inringades den ryska armén som blev helt isolerad.

Det fanns ingen mat att ge till folket. Bristen på vitaminer var total. Det fick bland annat till följd att »tänderna ramlade ur munnen på många soldater».

Inte heller kunde de få några vapen

Efter rysk-japanska kriget hade Konstantin Krivorotov åtta år som han betecknar som »inte så svåra, bra villkor för jobb och liv». Då gifte han sig med Maria. De fick fyra barn och levde tillsammans långt upp i åren.

och ryssarna tvingades så småningom kapitulera. De ryska soldater som fortfarande var stridsdugliga, det vill säga kunde gå, togs till fånga av japanerna.

Ensam läkare på 800 svårt sårade

De svårast sårade, 800 stycken, varav många döende, lämnades i Port Arthur tillsammans med *en* läkare som skulle sköta deras sår och sjukdomar – Konstantin Krivorotov. Som hjälp fanns åtta personer, en fältskär, några sk sanitörer och några soldater.

Tack vare Röda korset blev de efter en tid avlastade hälften av sina patienter.

De som blev bättre tog japanerna till fånga. De som inte kunde bära vapen skickades till Ryssland, fortfarande un-

der Konstantin Krivorotovs vård. Det skedde sjövägen via Suezkanalen till Odessa.

Sedan följde åtta år som läkare i Brjansk – år som han själv betecknar som »inte så svåra, bra villkor för jobb och liv».

Under de här åren gifte han sig och blev far till fyra barn.

Över fyra år i tyska läger för krigsfångar

Men så kom det rysk-germanska kriget och Konstantin Krivorotov skickades som militärläkare till fronten. Den 16 augusti 1914 togs hela förbandet till fånga.

Han kom därför att tillbringa fyra år och två månader i åtta olika krigsfängeläger, i första hand som läkare för sina

Konstantin Krivorotovs läkarbana handlade under mycket lång tid mer om svåra livsbetingelser och förmåga att hjälpa människor att överleva än att behandla patienter medicinskt. Här fångad, sittande mot björken, i ett tyskt fångläger med andra ryska läkare. Till höger ses första sidan på det brev som tacksamma ryska krigsfångar skrev till honom för att han slogs för att förbättra deras villkor under fångenskapen i de tyska lägren. Brevet skrevs den 17 augusti 1917.

*Его Высочайшего
Депутату доктору Криворотову*

*Дорогой наш отец благородный!
Ваше дело благороднейшее и отважней-
шее умирание нашей участи, люди бранившие
судьбу в бедную беззастенчивую, не имеют са-
мимы нашу совесть вала. Попробуй от
улучшения, нашей жизни. Вы, много тру-
дился, и наша видать продала, хотя
наше виду не показывал, ты рать не рать
кати, как в нашей жизни то же
и здроб не покидает, наш.*

*Цыгань геть подплати. Ваш Кс-
ме, Високоногородо. Високогор-
ношину се гетькую обалоданность
за вышеписанные обалоданность.*

*Надзоб на Ваше выволкашод-
вое сердце. Криворотово, отложил не
оставит наш в жизни, благородней-
ми по верности, и вырды.*

*За Ваш труд и доброту имеют
бога. Все выволкашод, наши от-
цы, матери, жены, и дети, и не заб-
во наших сердце, но гроб нашей
жизни, горький горел, востановили
во Ваш доброту дух наш выволкаш.*

*Спасибо до всех благодарений. Ваш
Криворотов по правде. Криворотов
Криворотов Андрей Криворотов
Криворотов Андрей Криворотов*

ryska kamrater. »Det skedde under mycket svåra omständigheter».

Fångarna led mest av hunger och tyfus – och löss. Inte förrän fem månader efter tillfångatagandet hade de fått möjlighet att tvätta sig för första gången. När de tog av sig kläderna såg det ut som om hela deras kroppar rörde sig, de var täckta av löss.

150 insjuknade i tyfus varje dag

I ett av lägren fanns 10 000 fångar. Där fick man 6 500 fall av tyfus. När det var som värst insjuknade 150 om dagen. Patienterna låg i tvåvåningssängar – och även under dem på golvet. Madrasserna var otroligt smutsiga liksom kuddar och filtar.

I lägret fanns från början 45 läkare – 25 fick tyfus, varav 5 dog.

Vartefter tiden gick blev det allt sämre med mat. »För oss ryssar kändes speciellt bristen på bröd», berättar Konstantin Krivorotov som själv klarade sig ifrån tyfus.

Förutom det rent medicinska arbetet skötte han också administrativa sysslor i lägren och var en förkämpe för att ge fångarna bättre livsvillkor. Det innebar ofta konflikter med tyskarna.

Tacksamma medfångar

Kampen för bättre villkor uppskattades mycket av medfångarna. Det tog sig bland annat uttryck i det brev som finns här intill.

Ett brev som uttrycker en stor tacksamhet för Konstantin Krivorotovs insatser och samtidigt en vädjan att han skulle fortsätta kampen för deras räk-

ning. Brevet undertecknades den 17 augusti 1917 av 111 företrädare för de ryska fångarna.

Ett år efter den ryska revolutionen, som pågått i många år med kulmen i slutet av 1917, kom Konstantin Krivorotov och många av soldaterna tillbaka hem. I Petrograd (idag Sankt Petersburg) möttes de av plakat med texter som »Välkomna tillbaka till det fria Ryssland».

Han mådde då mycket dåligt och hade under tiden i fångenskap tappat 24 kilo, alla kläder bara hängde som säckar på kroppen.

Ett mycket starkt intryck vid hemkomsten var att »hela Ryssland var dränkt av löss».

Ut i nytt krig...

Efter ett par månaders ledighet skickades Konstantin Krivorotov ut i krig igen (ryska inbördeskriget). Nu för Röda armén, en försvarsmakt som Lenin skapade för att försvara det bolsjevikiska Ryssland mot antirevolutionärer. Många svårt sårade och tyfussjuka soldater behövde vård.

Den här gången klarade han sig inte undan utan blev själv tyfussmittad och mycket sjuk. Läget var så allvarligt att frun lämnade barnen hemma och reste till honom.

...och fånge på nytt

När fienden, som kallades de vita, anföll staden där han vårdades evakuerades paret Krivorotov med det sista tåget. De blev först beskjutna och sedan tagna till fånga.

Under fångenskapen träffade han en

läkare som några år tidigare varit i samma tyska fångläger som han själv. Denne erbjöd honom att sköta krigsskadade och sjuka ur de vitas armé på ett transporttåg.

Det arbetet varade i ett år innan han befriades tillsammans med sin fru och utsågs till överläkare på samma tåg – fast nu för Röda armén. Först då fick frun tillfälle att återvända hem till barnen.

Konflikten tog slut 1920 och Konstantin Krivorotov blev militärläkare i Gorkij (idag Nizjnij Novgorod) fram till demobiliseringen 1922.

Var läkare i 53 år

Han var sedan chef på en vårdcentral och införde bland annat »differentierad hjälp åt de sjuka», det vill säga började låta läkarna specialisera sig på olika områden.

Under den här tiden rådde en väldigt stor brist på läkare, vilket medförde att Konstantin Krivorotov och andra läkare tvingades arbeta 16 timmar om dagen – för ordinarie lön!

År 1956 gick han i pension efter 53 år i yrket och dog 11 år senare, 89 år gammal.

Tom Ahlgren

Fotnot: Den här artikeln bygger på brev skrivna av Konstantin Krivorotov själv.

Breven, bilderna och »fångbrevet» innehas nu av Alexandra Zelenskaya, som är forskare vid Karolinska institutet i Stockholm. Konstantin Krivorotov var hennes farmors far.